

Influența interpretării reformate a oficiului asupra vocației pastorale

József Székely

Când discutăm despre reinterpretarea reformată a pastorației, trebuie să analizăm rolul funcției pastorale în diferitele oficii. „[...] Oficiul pastoral protestant nu este o reînnoire a oficiilor apostolice, episcopale, pastorale, doctorale, profetice, evanghelistice sau presbiteriale ale primilor creștini, ci o adaptare reformată a oficiului pastoral romano-catolic de la sfârșitul Evului Mediu, bazată pe Cuvântul lui Dumnezeu. [...] Funcția de pastor protestant a preluat multe aspecte exterioare ale funcției preoțești romano-catolice, în timp ce esența slujirii sale, predicarea Cuvântului, a trebuit să se desfășoare în multe privințe într-un context moștenit de la Biserica Catolică.”¹ Reforma a reprezentat o perioadă de tranziție cu propriile tendințe și contradicții. În cartea sa *Biografie van de dominee*, teologul practic olandez Heitink dedica un capitol special dezvoltării oficiului pastoral protestant.² El se întreabă când a apărut pastorul protestant așa cum îl cunoaștem astăzi în istoria bisericii.

Răspunsul la această întrebare ne duce înapoi în secolul al XVI-lea. În istoria Reformei, acesta este momentul când apare pastorul, însă nu ca preot hirotonit din sânul clerului, ci ca laic. Potrivit doctrinei reformate, membrii comunității lui Dumnezeu ocupă diverse oficii, iar în vârful acestora se află funcția de pastor. Comunitatea alege anumite persoane pentru această funcție după ce a constatat că aceștia au darurile necesare de la Dumnezeu pentru această slujire. Heitink consideră că, într-un timp relativ scurt după implementarea oficiului pastoral, pastorul a devenit un funcționar bisericesc.

Această funcție, fie ea laică sau ecleziastică, a crescut în importanță de-a lungul timpului. Termenul „funcționar” îmbracă semnificația de a sluji în și pentru comunitate. În societatea premodernă, putem observa că această funcție era

¹ Dezsó László, *A magyar református lelképásztor a történelemben. I. Szemle Füzetek* 9. Cluj-Napoca: Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa, 1991, 262 (251–319).

² Gerben Heitink, *De Bakermat van het predikantschap 1500–1560*. In: Idem, *Biografie van de dominee*. Baarn: Ten Have, 2001, 23–50.

asociată cu o anumită demnitate. În contextul ecleziastic, ea era legată atât de consacrare, cât și de vocație. Într-un interval de timp relativ scurt, a fost instituit ordinul pastoral, iar funcția pastorală a început să capete trăsături de clericalism. Cu toate acestea, din perspectiva Reformei (și a reformatorilor), conceptul de preoție universală a rămas fundamental. Un pasaj des menționat în acest sens este 1 Petru 2:9.³

1. Interpretarea oficiului în cazul lui Martin Luther

Ideile teologice ale lui Martin Luther se întemeiau pe Sfânta Scriptură, astfel că, în viziunea sa, autoritatea papei și a Bisericii erau subordonate Sfintei Scripturi. Din această reinterpretație a Scripturii a derivat o nouă concepție a funcției pastorale. Pentru Luther, interpretarea funcției pastorale era intrinsec legată de actul predicării, fapt ce-l determina să folosească termenii „pastor” și „predicator” în mod interschimbabil. Astfel, funcția de pastor sau predicator avea o singură misiune: „să transmită Evanghelia lui Hristos prin predicare”.⁴ Când Luther se referă la termenii precum „pastor” sau „predicator”, accentuează importanța funcției teologice, în detrimentul celei canonice. Prin urmare, el utilizează termenii de „episcop”, „pastor” și „predicator” ca sinonime. Datorită responsabilității pastorilor de a transmite *doctrina Evangheliei*, Luther îi denumeste, de asemenea, „învățători”. Încă un alt termen pe care Luther îl folosește este „consilier pastoral”.

Aici, trebuie să observăm în primul rând că Martin Luther nu a dezvoltat o teologie coerentă a acestei funcții. Fundamentul interpretării sale asupra funcției pastorale se baza pe înțelegerea catolică tradițională a acesteia, care se concentra în jurul termenilor *potestas ordinis* și *potestas jurisdictionis*.⁵ Termenul *potestas*, din traducerea latină a Noului Testament, corespunde termenului ἐξουσία din originalul grecesc, însemnând autoritate oficială. *Potestas ordinis* reprezenta puterea generală necesară pentru administrarea sacramentelor și oferirea sacrificiului

³ „Voi însă sunteți o seminție aleasă, o preoție împărătească, un neam sfânt, un popor pe care Dumnezeu Și l-a câștigat ca să fie al Lui, ca să vestiți puterile minunate ale Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa minunată” (trad. Cornilescu).

⁴ Eberhard Winkler, Pfarrer II. In: *Theologische Realenzyklopädie*. Berlin: De Gruyter, 16 (1996), 361 (360–374).

⁵ Holsten Fagerberg, Amt/Ämter/Amtverständnis. In: *Theologische Realenzyklopädie*. Berlin: De Gruyter, 1 (1978), 553 (553–574).

în cadrul Sfintei Liturghii. *Potestas jurisdictionis* însemna puterea de a învăța, de a conduce și de a judeca, care era considerată inerentă funcției ecleziastice. În viziunea lui Luther, care promova conceptul de preoție universală, *potestas jurisdictionis* nu era o prerogativă a titularului funcției, inclusiv a Papei, ci o responsabilitate ce aparținea întregii comunități creștine. Astfel, orice membru al comunității ecleziale deținea autoritate deplină în ceea ce privește Cuvântul și sacramentele. Luther respingea vehement doctrina ecleziastică care susținea existența unui sacrament special al preoției și caracterul indelebil (de neșters) care îl însoțește. Conform cuvintelor sale,

în sens evanghelic, preotul nu posedă un caracter indelebil care să-i confere un statut privilegiat față de ceilalți creștini. Autoritatea plenară a „preotului” se baza pe Cuvântul pe care trebuie să-l slujească. În acest sens, el este egal cu toți ceilalți creștini, deoarece Cuvântul lui Dumnezeu se afla deasupra Bisericii.⁶

Conform învățăturii lui Luther, hirotonirea preoțească ca sacrament este o creație a Bisericii, care nu se bazează pe nicio temelie scripturală. Mai mult decât atât, sacramentul preoțesc a contribuit la divizarea clară între cler și laici. În concepția sa, sacramentul adevărat al preoției este botezul, care oferă aceleași drepturi și privilegii tuturor creștinilor și creează oportunități egale pentru membrii Bisericii.

Heitink citează dintr-o scriere timpurie (1520) a lui Luther, *Către nobilimea creștină a națiunii germane pentru îmbunătățirea stării creștinismului*: „Cel care a fost botezat se poate lăuda că a fost hirotonit preot, episcop, chiar și papă”⁷. Luther credea că, în teorie, orice creștin ar putea fi calificat pentru a îndeplini funcția de pastor. Cu toate acestea, pentru ca acest lucru să se realizeze, este necesară atât voința individului în cauză, cât și chemarea congregației. Acest proces se desfășoară în biserică asemenea modului în care funcționează în lume: persoana chemată pentru o anumită slujire își suspenda activitățile obișnuite pe o perioadă de timp și preia o slujire în beneficiul comunității. Cei care se oferă să slujească, renunță la exercitarea publică a acelei funcții obișnuite. Cu alte cuvinte, invitația din partea congregației ia locul hirotonirii sacramentale, deoarece justificarea comunității este fundamentul exercitării funcției. Din perspectiva lui Heitink,

⁶ Fagerberg, *Amt*, 558.

⁷ Heitink, *Biografie van de dominee*, 24.

principiul preoției universale nu este un substitut al oficiului pastoral și niciun competitor al acestuia, ci, mai degrabă, constituia fundamentul acestuia.

Aluzia lui Luther la preoția universală este, de fapt, o contestare a preoției ca intermediar în procesul de mântuire, deoarece reformatorul vedea preoția ca o slujire a Cuvântului. În lucrarea sa *Schmalkalden Artikelus* (1536), el afirmă că această slujire poate lua diverse forme. Luther descrie îndatoririle preoțești ale credincioșilor ca fiind învățarea și predicarea Cuvântului, administrarea botezului, distribuirea Sfintei Împărtășanii, îndemnarea și mângâierea reciprocă, aducerea de jertfe, rugăciunea pentru ceilalți, examinarea doctrinelor și luarea unor decizii corecte în conformitate cu acestea. Aceste șapte oficii sau îndatoriri reprezintă responsabilitatea preoției universale, cu unele dintre ele fiind asumate de către funcționarii comunității numiți de aceasta.

La Luther, preoția universală capătă un puternic caracter funcțional. În acest sens, Philip Melanchthon afirmă în *Mărturisirea de credință de la Augsburg* (1530) că Dumnezeu se folosește de propovăduirea Evangheliei prin predicare și sacramele ca mijloc de a pregăti calea credinței în inimile oamenilor. Prin urmare, funcția de pastor nu este altceva decât o manifestare specială a slujbei de predicare încredințată congregației. Heitink este de părere că avem de-a face aici cu o delegare profesională. Exerțarea funcției necesită un sentiment de vocație și de competență. „Luther a concluzionat cu sobrietate că, dacă toată lumea ar propovădui cu voce tare, s-ar crea dezordine în congregație.”⁸ Din cele de mai sus putem trage concluzia că, deși nu toți membrii comunității sunt pastori, toți creștinii sunt preoți. Prin urmare, puterea plenară a preoției nu este rezervată papei, episcopilor sau clerului.

Fagerberg menționează că „accentul puternic pus de Luther pe principiul preoției universale poate crea impresia că el dorea să elimine oficiile speciale și să lase funcțiile acestora în mâinile creștinilor individuali”.⁹ Cu toate acestea, afirmațiile de mai sus nu înseamnă că Luther nu considera că diferitele oficii erau importante, deoarece ele erau esențiale pentru viața bisericii. Fiecare creștin dispunea de aceeași autoritate asupra Cuvântului și sacramentelor, dar acest lucru nu însemna că oricine putea să le exercite fără o chemare și fără acordul comunității. Se poate observa o contradicție aparentă în învățătura lui Luther între

⁸ Heitink, *Biografie van de dominee*, 25.

⁹ Fagerberg, *Amt*, 557.

principiul preoției universale și rolul oficiilor. Pe de o parte, el a acordat preoției universale prerogative care anterior erau rezervate oficiilor ecleziastice speciale. Totuși, pe de altă parte, el avea tendința de a limita exercitarea acestei prerogative a preoției universale la situații de nevoie și la sfera privată.¹⁰ Astfel, ceea ce era tradițional asociat cu oficiul nu putea fi exercitat decât de cei care erau chemați și autorizați în acest sens.

Oficiul a căpătat însă un sens cu totul nou în concepția lui Luther. În concepția sa, oficiul nu este altceva decât *ministerium verbi*, adică slujirea Cuvântului, mai precis *ministerium evangelii*. Luther afirma că „oficiul preoțesc nu este altceva decât slujirea cuvântului, spun eu, nu a legii, ci a Evangheliei”.¹¹ Această declarație concentra esența modului în care Luther interpreta funcția respectivă. Funcția în cauză reprezintă o activitate ministerială, dedicată exclusiv slujirii Cuvântului.¹² Din această exclusivitate rezulta că persoana care deținea această funcție nu putea pretinde o autoritate deosebită asupra celorlalți membri ai comunității creștine. Potrivit înțelegerii lutherane a oficiului, preotul nu este hirotonit cu un caracter indelebil care să-i confere un loc distinct deasupra celorlalți. „Cei pe care îi numim «preoți» sunt slujitori aleși de noi pentru a face toate lucrurile în numele nostru, iar preoția nu este nimic altceva decât o ocupație ministerială.”¹³

Autoritatea pe care o are preotul se bazează pe Cuvântul al cărui slujitor este. Următorul citat rezumă înțelegerea acestei funcții de către Luther: „Cea mai mare, cea mai sfântă, cea mai necesară, cea mai înaltă închinare, pe care Dumnezeu a cerut-o ca fiind cea mai însemnată în prima și în celelalte porunci, este predicarea Cuvântului lui Dumnezeu, căci funcția de predicator este cea mai însemnată în biserică.”¹⁴

¹⁰ Sándor Fazakas, *Az egyház nevében? A reprezentáció történelmi változásai és jelenkori kérdései*. In: Sándor Fazakas – Árpád Ferencz (ed.), *„Krisztusért járva követségben...” Tanulmánykötet a 60 éves Bölcskei Gusztáv születésnapjára*. Debrecen: Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2012, 449 (445–472).

¹¹ Fagerberg, *Amt*, 558.

¹² 1 Corinteni 4:1: „Iată cum trebuie să fim priviți noi: ca niște slujitori ai lui Hristos și ca niște ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu.”

¹³ Fagerberg, *Amt*, 558.

¹⁴ Fagerberg, *Amt*, 563.

2. Martin Bucer despre rolul oficiilor

Interpretarea lui Martin Bucer asupra oficiului merită atenție, chiar și într-un format succint, din două motive principale. În primul rând, teologia reformatoarei de la Strasbourg se întemeiază pe principiul preoției universale, iar în al doilea rând, opera sa a oferit fundamentul interpretării lui Calvin privind oficiul. Bucer acordă o importanță semnificativă lucrării Duhului Sfânt¹⁵ și preoției unice a lui Hristos, care exclude orice contribuție umană la mântuire. Rugăciunea preoțească din Evanghelia după Ioan 17 subliniază că fiecare credincios are o relație directă cu Tatăl. Participarea la Hristos și la toate faptele sale bune devine posibilă prin lucrarea Duhului Sfânt, făcând credinciosul independent de autoritatea doctrinei bisericii. Bucer concepe o biserică conștientă de sine, în care membrii, înzestrați cu darurile Duhului, au capacitatea de a discerne toate lucrurile. Congregația are rolul de a chema și angaja slujitori, deoarece ea posedă discernământul necesar pentru această decizie. Conform lui Heitink, „aceasta reflectă o conștiință credincioasă de sine și o rezistență puternică la orice formă de ierarhie ecleziastică”.¹⁶

Bucer pornește de la conceptul de carisme, atribuite mai ales celor chemați de Biserică pentru predicare. El susține, de asemenea, că, deși este adevărat că nimeni nu poate să predice fără a fi trimis (conform Romani 10:15), cei care se angajează în această slujire trebuie să aibă un studiu și cunoaștere a limbilor biblice. El subliniază că „Dumnezeu nu a chemat niște burtoși leneși care s-au născut doar pentru a mânca roadele și a neglija cultivarea lor pentru biserică, în timp ce ei se îngrașă din munca laborioasă a congregației și a altora”.¹⁷ Această reflecție arată că pastorii nu ar trebui doar să fie chemați și aleși, ci și că activitatea lor trebuie supusă unei monitorizări și analize critice, iar aceasta este o responsabilitate a adunării. În ciuda importanței pe care Bucer o acordă consilierii pastorale și serviciului diaconal al pastorului, acest lucru nu înseamnă că funcțiile în cadrul bisericii nu ar fi egale.¹⁸ Deoarece toți credincioșii sunt înzestrați cu carisme, niciunul nu este superior sau mai valoros decât ceilalți.

¹⁵ R. Stupperich, Bucer. In: *Die Religion in Geschichte und Gegenwart*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1 (1957), 1453–1457.

¹⁶ Heitink, *Biografie van de dominee*, 26.

¹⁷ Heitink, *Biografie van de dominee*, 26.

¹⁸ Heitink, *Biografie van de dominee*, 25–27.

Idei similare apar și în *Catehismul de la Heidelberg*. Întrebarea 32 din acest text afirmă că fiecare creștin este părtaș la ungera lui Hristos și, prin urmare, viața lui ar trebui să fie o jertfă de mulțumire. Tripla funcție a lui Hristos (profet, mare preot, rege) nu este legată de vreun oficiu, ci de viața omului creștin. În răspunsul la întrebarea 55, *Catehismul* afirmă, în legătură cu comuniunea sfinților, că „[...] membrii, individual și colectiv, sunt cu toții părți în Hristos și părtași la toate binefacerile și darurile Lui [...] fiecare trebuie să recunoască datoria sa de a sluji cu darurile sale pentru folosul și mântuirea celorlalți membri, cu disponibilitate și bucurie”. În acești termeni, bisericile Reformei atribuie o importanță centrală slujirii membrilor obișnuiți ai congregației în construirea comunității biserești. Așadar, nu funcția, ci congregația este fundamentul bisericii.

Comparând situația actuală din Transilvania cu accentul pus de Bucer asupra controlului asupra vieții pastorale și a slujbei, devine evident că, în ciuda prezenței prezbiterilor și a diferitelor comitete în unele locuri, monitorizarea slujbei pastorale este departe de a fi realizată de către congregație. Aceasta este acum sarcina diverselor niveluri de conducere și a organismelor bisericii ierarhice. Autonomia și maturitatea congregațională conturată de Bucer rămâne un ideal ne-realizat în Eparhia Reformată din Ardeal, la multe secole după Reformă.

3. Zwingli și Bullinger

Ulrich Zwingli, reformatorul din Zürich, a interpretat Scripturile într-un mod original și independent față de tradiția reformată anterioară. Cunoașterea operelor lui Erasmus, pe care îl considera un model, și atașamentul său deosebit față de umanism, dar mai ales de principiul lecturării Bibliei în limbile originale, au contribuit la această interpretare originală. În același timp, Zwingli a fost foarte mult influențat de scrierile lui Luther.

Pastorul ideal imaginat de Zwingli este cel desenat în predica sa „Pastorul”, cuvântată în 1523.¹⁹ În această lucrare, predicarea Cuvântului ocupă o poziție centrală. Chiar dacă – precum Luther – Zwingli accentuează preoția universală, el acordă o importanță majoră oficiilor. Părerile sale în acest sens au fost publicate într-o lucrare separată despre oficiul de predicator. În acest text, care reprezintă

¹⁹ Heitink, *Biografie van de dominee*, 27–29.

o exegeză la Efeseni 4:11–15²⁰ și 1 Corinteni 14:26–33,²¹ el evidențiază misiunea profetică a slujitorului oficial din Biserică, pe care îl numește ocazional evanghelist, episcop sau pastor. Potrivit lui Zwingli, biserica s-a născut din Cuvântul lui Dumnezeu²² și este guvernată de Dumnezeu prin Duhul Sfânt, care menține biserica unită și în bună orânduială prin intermediul oficiilor. În prim-plan se află pastorul²³ sau supraveghetorul (episcopul), care are funcția de predicator. În opinia lui Zwingli, puterea cheilor (Matei 16:19) se referă, de fapt, la slujba de predicare. Acest lucru se reflectă și în învățătura *Catehismului de la Heidelberg* (83–85).

După moartea lui Zwingli, Heinrich Bullinger a preluat conducerea mișcării reformate în Zürich și, așa cum este bine cunoscut, a scris A II-a Confesiune Helvetică în 1566 (*Confessio Helvetica posterior*). În această confesiune, se regăsește o frază care a devenit celebră: *Praedicatio verbi Dei est verbum Dei*. Această afirmație subliniază modul în care mântuirea și credința în bisericile reformate sunt strâns legate de predicarea Cuvântului lui Dumnezeu. „Cuvântul capătă aici o semnificație aproape sacramentală și, în același timp, predicatorului Cuvântului i se acordă marea onoare datorată unui preot.”²⁴ În A II-a Confesiune Helvetică Bullinger nu vorbește de oficii, ci de slujitori. „Dumnezeu, pentru a aduna sau a organiza o biserică pentru Sine, pentru a o administra și a o întreține, a folosit întotdeauna slujitori, îi folosește astăzi și va continua să îi folosească atâta timp

²⁰ Efeseni 4:11–15: „Și El a dat pe unii apostoli, pe alții proroci, pe alții evangheliști, pe alții păstori și învățători pentru desăvârșirea sfinților, în vederea lucrării de slujire, pentru zidirea trupului lui Hristos, până vom ajunge toți la unirea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea de om mare, la înălțimea staturii plinătății lui Hristos; ca să nu mai fim copii, plutind încoace și încolo, purtați de orice vânt de învățătură, prin viclenia oamenilor și prin șiretenia lor în mijloacele de amăgire ci, credincioși adevărului, în dragoste, să creștem în toate privințele, ca să ajungem la Cel ce este Capul, Hristos.”

²¹ 1 Corinteni 14:26–33: „Ce este de făcut atunci, fraților? Când vă adunați laolaltă, dacă unul din voi are o cântare, altul o învățătură, altul o descoperire, altul o vorbă în altă limbă, altul o tălmăcire, toate să se facă spre zidirea sufletească. Dacă sunt unii care vorbesc în altă limbă, să vorbească numai câte doi sau cel mult trei, fiecare la rând, și unul să tălmăcească. Dacă nu este cine să tălmăcească, să tacă în Biserică și să-și vorbească numai lui însuși și lui Dumnezeu. Cât despre proroci, să vorbească doi sau trei și ceilalți să judece. Și dacă este făcută o descoperire unuia care șade jos, cel dintâi să tacă. Fiindcă puteți să prorociți toți, dar unul după altul, pentru ca toți să capete învățătură și toți să fie îmbărbătați. Duhurile prorocilor sunt supuse prorocilor, căci Dumnezeu nu este un Dumnezeu al neorânduiei, ci al păcii, ca în toate Bisericile sfinților.”

²² W. G. Locher, Zwingli, Ulrich (1484–1531). In: *Die Religion in Geschichte und Gegenwart*. Tübingen: J. C. B. Mohr 6 (1970), 1966 (1952–1969).

²³ Locher, Zwingli, 1966.

²⁴ Heitink, *Biografie van de dominee*, 28.

cât va exista o biserică pe pământ.”²⁵ Bullinger menționează că „desi «oficiul» nu are un fundament biblic, acest termen nefiind atestat în Noul Testament, idealul slujirii se regăsește sub diverse forme în Biblie.”²⁶

4. Raportarea lui Calvin la oficii

Din moment ce „Biserica Reformată Maghiară se definește pe sine ca moștenitoare a lui Calvin”, menționând totodată că „cu greu există o biserică mai «calvinistă» în lume decât a noastră”,²⁷ este necesar ca atunci când vorbim despre oficiile din Biserica Reformată – și în această lucrare acordăm o atenție deosebită oficiului pastoral – să luăm în considerare învățătura lui Calvin. Acest lucru devine cu atât mai imperios necesar, cu cât, în Biserica Reformată, interpretarea calvinistă a oficiilor menționate în Biblie a devenit decisivă pentru ordinea oficiilor bisericesti.

Punctul de plecare pentru interpretarea lui Calvin este Efeseni 4:11: „Și a dat pe unii ca apostoli, pe alții ca profeți, pe alții ca evangheliști, pe alții ca păstori și învățători, pentru desăvârșirea sfinților, pentru lucrarea de slujire, pentru zidirea trupului lui Hristos.” Zsolt Geréb notează despre Efeseni 4:11: „Acest verset are o semnificație teologică deosebită, deoarece Jean Calvin l-a folosit ca bază pentru schițarea ordinii funcțiilor bisericesti în lucrarea sa fundamentală *Institutio Christianae religionis* (IV 1; 3,2-6).”²⁸ Potrivit lui Calvin, „apostolul, profetul și evanghelistul sunt slujbe sezoniere, în timp ce pastorul și învățătorul sunt universale și indispensabile pentru supraviețuirea bisericii.”²⁹ Pe lângă acestea, el identifică două funcții necesare, pe baza pasajelor din Romani 12:7-8 și 1 Corinteni 12:28: conducerea (*gubernatio*) și îngrijirea săracilor (*cura pauperum*). Pentru a le îndeplini, există două oficii: bătrânii (*seniores*), care, împreună cu pastorii, reprezintă

²⁵ Cap. XVI-lea din *Confessio Helvetica posterior*. In: *A Magyarországi Református Egyház hitvallási iratai*. Budapest: Kálvin Kiadó, 2008, 163.

²⁶ Wilhelm Gottfried Locher, Református egyházkezelés. Alapvetés kilenc tételben. In: *Confessio 3* (2008), 112 (108–122).

²⁷ Zsolt Kozma, Kálvin örökösei vagyunk. In: Idem (ed.), *Tegnap, ma és öökké*. Cluj-Napoca: Eparhia Reformată din Ardeal, 2010, 149, (149–156).

²⁸ Zsolt Geréb, *Az Egyház építése a szolgálatok által az Efézus 4,7–16 tükrében*. In: Sándor Fazakas – Árpád Ferencz (ed.), *„Krisztusért járva követségben...” Tanulmánykötet a 60 éves Bölcskei Gusztáv születésnapjára*. Debrecen: Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2012, 363 (359–376).

²⁹ Fagerberg, Amt, 569.

autoritatea disciplinară în biserici, și diaconii, care trebuie să se îngrijească de săraci. Calvin identifică astfel patru oficii: pastor, învățător, prezbiter și diacon.

Ne-am putea întreba de ce Calvin a derivat aceste patru oficii din materialul adesea confuz al Noului Testament și de ce le-a numit oficii stabilite de Hristos. Răspunsul se găsește în eclesiologia lui Calvin. Biserica, ca trup al lui Hristos, este un organism ordonat și este la fel de responsabilă pentru bunăstarea spirituală a credincioșilor precum o „mamă” este pentru copiii ei. Necesitatea celor patru oficii se explică, prin urmare, prin faptul că Biserica, ca mamă a credincioșilor, își poate îndeplini sarcina prin intermediul lor. Mandatul, așadar, vine de la Hristos: să îl proclame, să păstreze puritatea doctrinei, să asigure o viață bisericească disciplinată și să se îngrijească de săraci. În orice caz, este necesar să observăm că, pentru Calvin, slujirea Cuvântului este centrală. De asemenea, el se referă ocazional la prezbiteri ca fiind supraveghetori, sarcina lor fiind slujirea Cuvântului. Supravegherea sau guvernarea nu sunt nimic altceva decât grija față de Cuvânt, chiar și atunci când aceasta se exprimă prin disciplină. Căci în astfel de cazuri este necesar să se vadă, așa cum s-a făcut la Geneva, dacă semințele Cuvântului dau roade:

Prin urmare, este impetuos să ținem cont de faptul că orice autoritate și demnitate pe care Duhul Sfânt le atribuie în Scriptură, fie preoților, fie profeților, fie apostolilor, fie succesorilor apostolilor, nu le atribuie în niciun caz indivizilor, ci slujbei pe care ei o exercită; sau, pentru a vorbi mai clar, cuvântului care le este încredințat pentru a sluji. Dacă urmărim toate lucrurile în ordinea cuvenită, descoperim că numai în numele și prin cuvântul Domnului li s-a dat învățătură sau orice autoritate responsabilă. Pentru că în chemarea lor li s-a poruncit în același timp să nu adauge nimic din partea lor, ci să vorbească cu gura Domnului.³⁰

Potrivit lui Heitink, apariția funcției pastorale în Biserica Reformată se datorează în primul rând lui Calvin. În *Institutio*, punctul de plecare îl constituie Isus Hristos, care guvernează Biserica pe pământ prin Cuvântul său și prin Duhul Sfânt, folosind slujirea oamenilor ca un fel de substitut. Calvin numește slujirea umană un instrument în mâinile lui Dumnezeu: pastorul este un astfel de instrument, care slujește cu ajutorul Cuvântului. „În acest fel, pastorul apare pe scenă ca

³⁰ *Institutio Christianae religionis* IV 8,8.

slujitor al Cuvântului; adică, ca predicator.”³¹ Calvin vorbește cu multă modestie despre slujitorul Cuvântului. El îl numește un „om care se ridică din țărână” care vorbește în numele lui Dumnezeu, iar „autoritatea funcției, potrivit lui, nu este altceva decât autoritatea Cuvântului”.³² Referindu-se la 2 Corinteni 4:7, el susține că înțelepciunea cerească este ascunsă în vase fragile de lut.

Precum reformatorii germani, Calvin a respins funcția ierarhică. Funcția de diacon era separată de celelalte, dar nu exista nicio distincție de rang între conducătorii congregației, indiferent dacă se numeau episcopi, prezbiteri, pastori sau slujitori. Calvin a avut grijă în mod deosebit să limiteze atribuțiile pastorilor. Aceștia nu aveau nicio autoritate personală, toată onoarea aparținându-i lui Hristos, în slujba căruia trebuiau să fie și ale cărui cuvinte se cuvenea să le reproducă. Funcția este, prin urmare, o slujire cu autoritate limitată.³³

În opera sa principală, Calvin nu dă o definiție clară a ceea ce este un oficiu. Acesta înseamnă pur și simplu îndeplinirea unei anumite funcții și are un caracter ministerial. „Calvin se referă la acest caracter funcțional al oficiului și în utilizarea următorilor termeni latini: *ministerium* (ministeriu), *instrumentum* (instrument), *officium* (serviciu), *munus* (datorie), *functio* (oficiu, funcție).”³⁴ Toate aceste expresii subliniază caracterul operațional al funcției, căci, potrivit lui Calvin, oficiul nu are o demnitate proprie. Scriind despre învățătorii și slujitorii bisericii, Calvin subliniază următoarele: „Căci, deși ar trebui ca El singur să guverneze și să conducă biserica [...] întrucât el nu locuiește printre noi în formă vizibilă [...] el pretinde slujirea oamenilor și îi folosește indirect ca pe niște slujitori, ceea ce nu înseamnă că le delegă dreptul și onoarea sa, ci că își face propria lucrare folosindu-se de buzele lor, așa cum, de exemplu, un maestru folosește o unealtă pentru a-și face lucrarea.”³⁵

Așadar, nici reformatorul de la Geneva nu îl ridică purtătorul funcției (pastorul) deasupra congregației. Ca în cazul celorlalți reformatori, întâlnim la Calvin o teamă de ierarhie.

³¹ Heitink, *Biografie van de dominee*, 29.

³² Heitink, *Biografie van de dominee*, 29.

³³ *Institutio* IV 3,1.

³⁴ Heitink, *Biografie van de dominee*, 30.

³⁵ *Institutio* IV 3,1.

5. Importanța interpretării reformate a oficiului în consolidarea vocației pastorilor

Fazakas rezumă învățătura reformatorilor cu privire la funcția de pastor (predicator) după cum urmează:

Reformatorii erau convinși că esența și sarcina funcției era slujirea Cuvântului și că necesitatea funcției și autoritatea ei proveneau tot din Cuvântul lui Dumnezeu [...]. O serie întregă de pasaje din Noul Testament sunt citate ca argumente în acest sens, și toate subliniază că sarcina oficiului este de a transmite clar și audibil cuvântul lui Hristos (prin predicare, sacramente, proclamarea iertării păcatelor): căci „cine vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă” (Luca 10:16a).³⁶

Zsolt Kozma, în eseul său intitulat „Actualitatea calvinismului”, argumentează că calvinismul este o ramură a creștinismului evanghelic, care se poate regăsi istoric și organizațional în Biserica Reformată Maghiară. Predicarea este una dintre cele mai importante manifestări ale acestui mod de a fi. „Aceasta este ceea ce a vrut să spună Calvin când a identificat predicarea Cuvântului ca fiind semnul distinctiv al Bisericii.”³⁷ Importanța predicării constă în faptul că Duhul Sfânt a folosit-o pentru a crea și susține Biserica. Acest lucru este valabil și pentru Biserica Reformată din Ardeal, deoarece în primele decenii ale Reformei și chiar și mai târziu, Dumnezeu a menținut Biserica în viață prin predicarea Cuvântului de către predicatorii reformați. În deceniile comunismului, această învățătură a devenit de o importanță vitală pentru Biserica Reformată, când „pastorilor calviști nu le mai rămăsese aproape niciun alt mijloc în afară de predicarea Cuvântului, care nu putea fi interzisă sau oprită.”³⁸ Afirmațiile de mai sus arată clar importanța nemărginită a funcției de predicator în Biserica Reformată. Celelalte domenii ale slujbei pastorale aproape că pălesc pe lângă supremația evidentă a predicării.

O contribuție majoră la accentuarea importanței predicării a fost adusă de adoptarea teologiei neo-reformate (neo-ortodoxe), reprezentat în primul rând de Karl Barth, și de influența acesteia asupra Institutului Teologic Protestant din Cluj și a Bisericii Reformate din Ardeal. Teologia neo-reformată nu s-a îndepărtat de

³⁶ Sándor Fazakas, *Az egyház nevében? A reprezentáció történelmi változásai és jelenkori kérdései*, 449.

³⁷ Zsolt Kozma, *A kálvinizmus időszerűsége*. In: Idem (ed.), *Önazonosság és küldetés*. Cluj-Napoca: Eparhia Reformată din Ardeal, 2001, 16 (15–23).

³⁸ Kozma, *A kálvinizmus*, 16.

interpretarea istorică reformată a oficiului. Prin orientarea atenției și accentul pus pe revelație, în contrast cu teologia liberală, s-a consolidat poziția centrală a Cuvântului în Biserică. Ca urmare, predicarea, și mai ales predicarea care se bazează exclusiv pe textul biblic, a câștigat din nou importanță. Principala misiune a Bisericii nu poate fi altceva decât transmiterea fidelă și integrală a mesajului lui Dumnezeu, al Cuvântului.

